

Світлана Мороз

незалежний експерт з оцінки якості освіти, виконавчий директор ТОВ «Екма»

ОБҐРУНТУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ НАУКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМАТИКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті обґрунтовано можливість розгляду проблематики розвитку трудового потенціалу ВНЗ у галузі науки «Державне управління». У контексті змісту класифікації функцій держави, в статті виокремлено економічну та соціальну функції як такі, що мають безпосередній зв'язок із системою державного управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ. Крім того, стаття містить результати обґрунтування компетенції державно-управлінської науки у дослідженні проблематики розвитку трудового потенціалу ВНЗ та необхідності удосконалення науково-методологічного підґрунтя щодо забезпечення діяльності органів державної влади у сфері освіти.

Ключові слова: галузь науки «Державне управління»; державне управління розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів; галузь освіти; функції держави; компетенція державно-управлінської науки; розвиток системи освіти.

Svitlana Moroz

JUSTIFICATION OF THE COMPETENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION SCIENCE IN A RESEARCH OF THE LABOR POTENTIAL DEVELOPMENT ISSUES OF A HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Problems and relevance. The project of the concept of development of "Public Administration" scientific branch, the contents of which was presented within scientific development "Conceptual Framework for the field of science "Public Administration", elaborated a group of authors from the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, among the main directions of development of state-administrative science, determines the content disclosure as well, which is associated with the scientific and methodological principles of formation and development of the field of science "Public Administration". Thus, issues of scientific and methodological basis for support of the public authorities is an important and essential element of the state of scientific knowledge and management science. Despite the sufficient level of scientific study and methodological issues methodical support the development of state-administrative science and its implementation into practical achievements of the public authorities, public administration separates spheres of social development and continues to remain open for research.

The purpose of the article, its objectives. To prove the competence of science "Public Administration" in the study of the problems of the labor potential of higher education.

Summary of the nature of the study. Public administrative science focused on finding effective mechanisms (ways and means) to achieve the purposes of assessing governance and socio-economic, socio-political, environmental, cultural etc. effects of the public authorities which exercise public functions at local and central levels of government management. Public administration covers almost all areas of social and public activities without an exception, and therefore we can say that any perspective, the content of which in any way connected with the activities of public authorities to fulfill state functions and relationships that arise on this subject (coordination of interests of the state and society, rights and freedoms, etc.) - can be considered through the prism of public-administrative science. State functions are in close connection with the goals, objectives and nature of the state. Having an idea of the purpose of the state in social development or social purpose of the state, its goals and specific objectives, we can outline the competence of public-administrative science. Classification of state functions involves their distribution in the following main groups: 1) the political function of the state; 2) the social function of the state; 3) economic function of the state; 4) international historical function. The issue of labor potential of higher education institutions can be considered within each of the functions, but it is social (function provides the rights and freedoms of every person and of creating conditions for the full development) and economic (function provides creation of conditions for development and self economic system and its basic elements, above all - the productive forces) functions of the state that are directly related to the operation and development of the education system. Thus, the question of public administration by labor potential of university development not only can but also must be considered in the context of the content of social and economic functions of the state.

Conclusions and outcomes. In the context of the content of the conducted study we can formulate the following conclusions. Firstly, taking into account the content of state functions, primarily social and economic, and therefore the functions of state bodies and their officials can state the fact that the problems of formation and development of labor potential of universities is within the borders of public administration science, as its industry orientation focuses including the patterns of the system of educational management industry. Also in the field of science competence of "Public Administration", it covers issues of scientific and methodological support state-building within which the functioning elements of higher education are extremely important. Secondly, the problems of formation and development of labor potential of universities can be considered through the prism of professional activity of state bodies, especially those involved in the software development and implementation of state policy in education and science. According to the separation zone distribution competence and responsibilities of central executive bodies, resolving the issues assigned to the Ministry of Education and Science of Ukraine. Thus, consideration of problems of formation and development of labor potential of universities can be conducted in the context of the operation content corresponding to central executive body, and therefore the research mentioned problems are within public administration science.

© Мороз С. А., 2015.

Светлана Мороз

ОБОСНОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ НАУКИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ
В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОБЛЕМАТИКИ РАЗВИТИЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА
ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье обоснована возможность рассмотрения проблематики развития трудового потенциала вузов в области науки «Государственное управление». В контексте содержания классификации функций государства в статье выделены экономическая и социальная функции как такие, которые имеют непосредственную связь с системой государственного управления развитием трудового потенциала вуза. Кроме того, статья содержит результаты обоснования компетенции государственно-управленческой науки в исследовании проблематики развития трудового потенциала вузов и необходимости совершенствования научно-методологической основы для обеспечения деятельности органов государственной власти в сфере образования.

Ключевые слова: отрасль науки «Государственное управление»; государственное управление развитием трудового потенциала высших учебных заведений; отрасль образования; функции государства; компетенция государственно-управленческой науки; развитие системы образования.

Постановка проблеми

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу

Аналіз останніх досліджень і публікацій

✦ Проект концепції розвитку галузі науки «Державне управління», зміст якої було презентовано у межах наукової розробки «Концептуальні засади розвитку галузі науки «Державне управління», серед основних напрямів розвитку державно-управлінської науки, визначає зокрема й ті, розкриття змісту яких пов'язано з науково-методологічними засадами формування та розвитку галузі науки «Державне управління» [11, с. 41]. Автори Концепції звертають увагу на необхідність не лише подальшого розвитку науково-методологічного підґрунтя функціонування галузі, а зокрема й на уточнення змісту вже сформованого проблемного поля науки «Державне управління». Серед тенденцій розвитку галузі В. Д. Бакуменко визначає теоретичні, методологічні та практичні проблеми становлення й розвитку державного управління в Україні, спрямованість яких обумовлена необхідністю виявлення законів, закономірностей, принципів, тенденцій, а також розроблення на їх основі підходів, моделей, методів і технологій розв'язання цих проблем [2, с. 9]. Беручи до уваги вищенаведене, можемо констатувати, що проблематика розвитку науково-методологічного підґрунтя щодо забезпечення діяльності органів державної влади є важливим та вкрай необхідним елементом системи наукового знання державно-управлінської науки.

✦ Питання формування та розвитку науково-методологічного підґрунтя галузі науки «Державне управління», у тому чи іншому аспекті свого складного та багатогранного змісту знайшли своє відображення у дослідженнях багатьох українських дослідників, серед яких слід виділити В. Д. Бакуменка, В. В. Батушана, К. О. Ващенко, А. В. Горového, В. О. Гусєва, О. Л. Євмєшкіну, Л. І. Загайнову, С. В. Загороднюка, М. М. Іжу, В. М. Князева, Ю. В. Ковбасюка, І. В. Козюру, В. І. Лугового, А. М. Михненка, Р. А. Науменко, Є. О. Ралдугіна, С. В. Степаненка, Ю. П. Сурміна, О. А. Тертишну, В. П. Трошинського, В. В. Цветкова, В. О. Чмигу. Проблематика державного управління освітою, до компетенції якої відносяться у тому числі і питання розвитку трудового потенціалу вищих навчальних закладів, була досліджена Л. А. Гаєвською, С. М. Домбровською, Т. О. Лукіною, С. В. Майбородою, Р. А. Науменко, В. М. Огаренком, Л. І. Паращенко, В. П. Садковим та багатьма іншими вченими. Незва-

жаючи на достатній рівень наукового опрацювання проблематики методологічного та методичного забезпечення питань розвитку державно-управлінської науки та імплементації її здобутків у площину практичної діяльності органів публічної влади, питання державного управління окремими сферами суспільного розвитку й далі залишаються відкритими для наукових досліджень.

✦ З огляду на різноманіття проявів державного управління функціонуванням і розвитком системи освіти в цілому та її складовими елементами безпосередньо, як об'єкту наукового дослідження, можемо констатувати факт наявності майже необмеженої кількості предметів наукової уваги. У якості одного з предметів наукового дослідження може бути обрана система вищої освіти, а саме ті аспекти її прояву, які пов'язані з розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів, адже саме від ефективності державно-управлінського впливу на відповідну інституцію врешті-решт власне і залежить не лише якість надання вищими навчальними закладами освітньої послуги, а і якість розвитку продуктивних сил суспільства. Разом з тим, дослідження порушеної проблематики у межах галузі науки «Державне управління» повинно бути обґрунтоване як з точки зору компетенції державно-управлінської науки щодо предмету наукового пошуку, так і у контексті її можливостей у забезпеченні органів державної влади науково обґрунтованими та практично значущими управлінськими технологіями.

✦ Мета статті – обґрунтувати компетенцію науки «Державне управління» у дослідженні проблематики розвитку трудового потенціалу вищих навчальних закладів.

✦ Коло наукової проблематики, яке обмежує компетенцію науки державного управління, з одного боку, не є чітким та таким, що остаточно визначає перелік об'єктів державного управління з різноманітним прояву напрямів їх взаємодії та особливостей функціонування, а з іншого – досить конкретно обмежує компетенцію державно-управлінської науки. Нагадаємо, що галузь науки «державне управління» є відносно самостійною «сферою наукових досліджень, яка має своїм об'єктом державне управління як вид професійної діяльності, а предметом – залежно від змісту науково-практичного завдання – ті чи інші технологічні

або аксіологічні її виміри» [8, с. 106]. Іншими словами, державно-управлінська наука зосереджена на пошуку ефективних механізмів (способів та засобів) досягнення цілей державного управління та оцінюванні соціально-економічних, суспільно-політичних, екологічних, культурних тощо наслідків діяльності органів публічної влади, які реалізують функції держави як на місцевому, так і на центральному рівні державного управління. На думку колективу авторів на чолі з Ю.В. Ковбасюком до компетенції науки «державне управління» входять питання, зміст яких пов'язаний із технологією та сенсом або суспільним призначенням державно-управлінської діяльності [5, с. 3]. З огляду на той факт, що державне управління охоплює майже всі без винятку сфери суспільно-державної діяльності, про що хоча і досить опосередковано свідчить той факт, що «термінологічна система державного управління в Україні налічує близько 2600 термінів» [9, с. 13], ми можемо констатувати, що будь-яка проблематика, зміст якої тим чи іншим чином пов'язаний з діяльністю органів публічної влади щодо виконання функцій держави та відносинами, які виникають з цього приводу (узгодження інтересів держави та суспільства; дотримання прав і свобод людини тощо) – може бути розглянута через призму державно-управлінської науки. Функції держави перебувають у нерозривному зв'язку з цілями, завданнями та суттю самої держави. Водночас, на думку В.М. Кириченко, функції держави не можуть бути зведені виключно до цілей та завдань, адже «завдання – це те, що необхідно зробити, а функція – це діяльність, процес вирішення завдання. Цілі держави у тій чи іншій мірі визначають систему її функцій, проте це не означає їх тотожність» [7, с. 41]. Отже, маючи уявлення про призначення держави у суспільному розвитку або соціальне призначення держави, її цілі та конкретизовані завдання, ми можемо, хоча і досить умовно, окреслити компетенцію державно-управлінської науки.

У науковій літературі державно-управлінського та правового спрямування сформувалась відносно стійка за своїм змістом класифікація функцій держави. Причому її зміст, як правило, не стає предметом наукових дискусій, що свідчить про відсутність принципових суперечностей у сприйнятті сутності відповідної наукової проблематики, а отже і її зміст може бути використаний нами для визначення напрямів наукових досліджень в галузі державного управління. Класифікація функцій держави являє собою процес та (або) результат поділу функцій залежно від їх змісту та спрямування на окремі групи. Безумовно, будь-яка класифікація не є остаточною та такою, що не може бути уточнена. Разом з тим, з огляду на предмет нашої уваги, ми не вважаємо за потрібне наводити порівняльний аналіз змісту існуючих підходів до класифікації функцій держави, тим більше, що всі вони, у переважній своїй більшості, є майже тотожними як за змістом, так і за формою подання, а отже можемо обмежитися найбільш типовою з них. На переконання Г. В. Атаманчука, функції держави повинні розглядатись через призму їх об'єктної спрямованості, тобто через суспільство [1, с. 51–52], адже саме суспільство є тим об'єктом, який першим зазнає силу потенціалу держави та отримує певні результати від його реалізації. Таким чином, функції держави у своїй сутності є суспільними функціями. Цей факт пов'язаний передусім з тим, що держава як інсти-

тут влади, без прив'язування до суспільства в цілому, та до конкретної людини безпосередньо, втрачає сенс свого існування. Крім того, держава без взаємодії з суспільством поступово деформується як за формою свого існування, так і за своїм змістом. Г. В. Атаманчук виділив такі основні функції держави: 1) політична функція держави (забезпечує цілісність і безпечність функціонування системи життєдіяльності, формою якої виступає відповідна держава); 2) соціальна функція держави (функція забезпечує дотримання прав та свобод кожної людини, а також створення умов для її всебічного розвитку); 3) економічна функція держави (функція забезпечує формування умов для розвитку і саморозвитку економічної системи та її основних елементів, перш за все – продуктивних сил); 4) міжнародно-історична функція (функція забезпечує підтримання свободи, суверенітету та історичного існування народів своєї держави) [1, с. 52–56]. Інколи у науковій літературі ми можемо зустріти підходи, у межах яких деякі автори поряд із функціями держави виокремлюють і функції державних органів та їх посадових осіб. Наприклад, В. В. Копейчиков звертає увагу на наявність функцій законодавчих, виконавчих, судових і контрольно-наглядових органів держави [15, с. 22]. Це зауваження, з огляду на предмет наукової уваги, не є суттєвим, а отже його зміст, саме на цьому етапі наукового пошуку, може бути лише прийнятий до уваги. Водночас доповнення класифікації функцій держави функціями державних органів є цікавим в контексті практичної площини реалізації процесу досягнення державою визначених та узгоджених із суспільством цілей свого існування.

Класифікація функцій держави Г.В. Атаманчука дозволяє нам не лише ідентифікувати проблематику державного управління формуванням та розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів у межах галузі науки «державне управління», а й конкретизувати місце її позиціонування. На нашу думку, порушена проблематика може бути розглянута у межах будь-якої з класифікаційних груп, адже питання функціонування системи освіти, до компетенційного поля якої власне і можуть бути віднесені питання трудового потенціалу ВНЗ, хоча є найбільш змістовними та найбагатограннішими для розгляду предмету дослідження є друга та третя класифікаційні групи, а саме: соціальна та економічна функції держави. Ми надаємо перевагу саме цим напрямам класифікації функцій держави, пов'язуючи це насамперед з тим, що проблематика державного управління формуванням та розвитком трудового потенціалу ВНЗ позиціонує як на рівні соціального, так і економічного феноменів. Наприклад, категорія освіти, а саме з її змістом пов'язана діяльність ВНЗ, тяжіє до соціальної функції держави, в той час як категорія трудового потенціалу – до економічної функції держави. Слід звернути увагу, що політична та міжнародно-історична функції держави також мають відношення до порушеної проблематики, але їх взаємозв'язок є більш опосередкованим.

Вище ми звернули увагу на той факт, що соціальна функція держави передбачає забезпечення прав та свобод людини на її території, а також умов для її відтворення та гармонійного розвитку. Іншими словами, соціальна функція держави – це не лише діяльність держави (органів публічної влади) з «мінімізації відмін-

ностей у доступі членів держави до суспільних благ, з метою забезпечення стабільності (самозбереження) соціуму [16, с. 5], а і діяльність з вирішення будь-яких соціальних проблем суспільства та стимулювання його членів до творчого зростання та саморозвитку. Отже, маємо два принципово різних за своїм змістом акценти, а саме: «держава вирішує» та «держава стимулює». На цьому етапі нашого дослідження ми не зупиняємося на сутності протиріч у межах наведеної парадигми, хоча, можливо, саме їх розв'язання може бути розглянуто в контексті змісту державного управління функціонуванням та розвитком трудового потенціалу ВНЗ за напрямом: «держава забезпечує» – «держава надає можливість (створює умови)». Повертаючись до питання співвідношення предмету нашої наукової уваги з соціальною функцією держави, звернемо увагу на змістовні аспекти взаємодії відповідних категорій. Соціальна функція держави, незважаючи на багатогранність свого позиціонування, може бути розкрита через призму забезпечення державою (органами публічного управління) суспільного добробуту та створення рівних можливостей для всіх громадян у його досягненні [3], у межах якої питання освіти, науки, здоров'я, культури, релігії тощо набувають неабиякої значущості. Можемо констатувати, що державна політика у галузі освіти є не лише обов'язковим, а і вкрай важливим елементом у реалізації державою своєї соціальної функції. Саме через освіту та її зміст відбувається формування особистості людини та громадянина, що у свою чергу є основою для подальшого розвитку всіх без винятку сфер державної, суспільної та економічної діяльності. Отже, питання функціонування та розвитку системи освіти, а відповідно її структурних елементів, може бути розглянуто у межах соціальної функції держави. Отже, проблематика державного управління формуванням та розвитком трудового потенціалу ВНЗ може позиціонувати на рівні одного з об'єктів наукової уваги у межах державно-управлінської науки.

У свою чергу, економічна функція держави, як ми звернули увагу вище, корелює з категорією трудового потенціалу, яка займає одне з центральних місць у межах обраного нами предмету наукового пошуку. У досить спрощеному вигляді під економічними функціями держави, як правило, розуміють заходи, за допомогою яких держава впливає на процеси економічної діяльності у межах відповідного інституціонального простору. В. Я. Малиновський розглядає економічні функції держави через призму економічних функцій державного управління, тобто через відповідні функції органів виконавчої влади. На існування такого підходу у межах наукової думки ми звернули увагу вище. На переконання вченого, «економічні функції державного управління уособлюють господарсько-організаційну функцію держави, спрямовану на керований об'єкт – національне господарство країни. Самі ж функції закріплюються в положеннях та інших документах, що визначають правовий статус відповідних органів виконавчої влади» [12, с. 162]. У межах наукової літератури економічні функції держави, як правило, розглядаються в контексті необхідності мінімізації ризиків, виникнення яких обумовлено вадами ринкового саморегулювання (так звані «неспроможності ринку» (market failure), до яких традиційно відносять: суспільні блага, зовнішні ефекти, природні монополії та інформаційну

асиметрію [4, с. 69]). Такий підхід є цілком слушним, адже нерегульований (вільний) ринок не забезпечує ефективного вирішення більшості з суспільно-політичних та соціально-економічних проблем. Серед економічних функцій держави С. Д. Дзюбик виокремлює такі: «зменшення великої диференціації в доходах різних соціальних груп населення; перерозподіл ресурсів між різними сферами суспільної діяльності з урахуванням витрат і вигод та для підтримки оптимальних для даної країни міжгалузевих пропорцій; забезпечення макроекономічної стабілізації шляхом використання фіскальної та монетарної політики; організації виробництва товарів суспільного споживання» [6, с. 46]. Наведена класифікація економічних функцій держави не має прямої кореляції з трудовим потенціалом, дослідження сутності якого обумовлено предметом нашої наукової уваги. Разом з тим, кожна з функцій тим чи іншим чином пов'язана з категорією трудових можливостей. Наприклад, С.В. Мочерний пропонує розглядати економічні функції держави у контексті поділу економічної системи на такі три найважливіших підсистеми: 1) продуктивні сили; 2) відносини економічної власності; 3) господарський механізм [13, с. 419]. Крім того, вчений визначає так звані економічні підфункції держави, серед яких розвиток продуктивних сил є найбільш значущою. На думку вченого, державне регулювання розвитку продуктивних сил відбувається шляхом надання державою підтримки закладам освіти, професійна діяльність яких пов'язана з підготовкою найбільш затребуваних ринком праці фахівців. Поряд з цією економічною підфункцією держави С. В. Мочерний звертає увагу на сприяння розвитку приватного та колективного типів капіталістичної власності та вдосконалення ринкового механізму саморегулювання економіки. Таким чином, цілком очевидно, що економічна функція держави, перш за все через свою підфункцію розвитку продуктивних сил, має прямий взаємозв'язок з категорією трудового потенціалу та діяльністю органів державної влади щодо його розвитку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Беручи до уваги вищенаведене, можемо сформулювати такі висновки.

По-перше, беручи до уваги зміст функцій держави, перш за все соціальної та економічної, а відповідно і функцій державних органів та їх посадових осіб, можемо констатувати той факт, що проблематика формування та розвитку трудового потенціалу ВНЗ перебуває у межах державно-управлінської науки, адже її галузева спрямованість зосереджена зосереджена й на закономірностях «функціонування системи державного управління, у тому числі суспільних процесів як об'єктів державно-управлінського впливу, принципах, методах і технологіях управлінської діяльності органів державної влади» [10, с. 6]. У межах освітньої галузі й відбувається своєрідна генерація державно-управлінських знань та їх впровадження в практику реалізації функцій держави щодо розвитку системи освіти. Крім того, в компетенції галузі науки «Державне управління» – проблематика науково-методологічного забезпечення державного будівництва, і тут питання функціонування елементів системи вищої освіти набувають неабиякого значення.

По-друге, проблематика формування та розвитку трудового потенціалу ВНЗ може бути розглянута че-

рез призму професійної діяльності органів державного управління, перш за все тих, діяльність яких пов'язана із забезпеченням формування та реалізації державної політики у сферах освіти і науки. Відповідно до розподілу розмежування зони компетенції і відповідальності центральних органів виконавчої влади, вирішення відповідних питань покладено на Міністерство освіти і науки України. Серед основних завдань МОН України, перелік яких визначено у Положенні про Міністерство освіти і науки України, сформульовано і таке, зміст якого безпосередньо пов'язаний з формуванням та забезпеченням функціонування системи атестації педагогічних, зокрема керівних, наукових і науково-педагогічних кадрів, а також організацією їх атестації щодо присвоєння їм кваліфікаційних категорій, педагогічних та вчених звань і підвищення їх кваліфікації [14]. Цілком очевидно, що відповідний напрям діяльності МОН України не лише пов'язаний з питаннями розвитку трудового потенціалу ВНЗ, а є їх обов'язковою та невід'ємною частиною. Отже, розгляд проблематики формування та розвитку трудового потенціалу ВНЗ може бути проведений в контексті змісту функціонування центрального органу виконавчої влади (МОН України), а відповідно і наукові дослідження зазначеної проблематики перебувають у межах державно-управлінської науки.

Вищенаведені висновки не вичерпують проблематики обґрунтування компетенції державно-управлінської науки у дослідженні проблематики формування та розвитку трудового потенціалу ВНЗ, а лише створюють підґрунтя для подальшого розвитку наукової дискусії. Серед перспективних напрямів в організації наукових досліджень слід виділити перш за все ті, зміст яких пов'язано з визначенням напрямів кореляції порушеної проблематики зі змістом формул паспортів спеціальності науки «державне управління». На нашу думку, цей вектор наукового пошуку може бути корисним не лише для конкретизації відповідних напрямів наукових досліджень, а зокрема й для опрацювання змістовної класифікації наявного на цей час наукового знання щодо порушеної проблематики.

Література.

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления / Атаманчук Г. В. – М. : Издательство «Омега-Л», 2010. – 525 с.
2. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні: у 2 ч. / В. Д. Бакуменко. – К. : ВПЦ АМУ, 2010. – Ч.1. Теоретико-методологічні засади. – 2010. – 276 с.
3. Бюджетна система / (Омелянович Л. О., Левченко В. С., Хістева О. В. и др.). – К. : Знання, 2009. – 234 с.
4. Веймер Д. Л. Аналіз політики: Концепції і практика / Девід Л. Веймер, Ейден Р. Вайнінг, (пер. з англ. І. Дзюб, А. Олійник). – К. : Основи, 1998. – 654 с.
5. Галузь науки «Державне управління» в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: нац. наук. доп. / редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту), д-ра наук з держ. упр., доц. О. М. Руденко (координатор проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 184 с.

6. Дзюбик С. Д. Роль державних органів влади в управлінні соціально-економічними процесами / С. Д. Дзюбик // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. – 1999. – Вип. 2(41). – С 46–51.

7. Кириченко В. М. Теорія держави і права: модульний курс.: навч. посібник / Кириченко В. М., Куракін О. М. – К. : Центр навчальної літератури, 2010 – 264 с.

8. Князев В. М. Галузь науки «Державне управління» / В. М. Князев // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – С. 106–107.

9. Ковбасюк Ю. В. Звернення до читача енциклопедичного словника з державного управління / Ю. В. Ковбасюк // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – С. 106–107.

10. Ковбасюк Ю. В. Наука державного управління в умовах системних державно-управлінських реформ і суспільних трансформацій / Ю. В. Ковбасюк // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 1. – С. 5–20.

11. Концептуальні засади розвитку галузі науки «Державне управління»: наук. розробка / (Ващенко К. О., Сурмін Ю. П., Загайнова Л. І. та ін.) за заг. ред. К. О. Ващенко. – К. : НАДУ, 2013. – 48 с.

12. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. / Малиновський В. Я. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.

13. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посібник / Мочерний С. В. – Київ, 2002. – 687 с.

14. Положення про Міністерство освіти і науки України / постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» від 16 жовтня 2014 р. № 630 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 95. – С. 17–19.

15. Правознавство: Підручник / (Демський С. Е., Ковальський В. С., Колодій А. М. та ін.); за ред. В. В. Копейчикова. – (7-е вид.). – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 736 с.

16. Родионова О. В. Социальная функция современного государства / Родионова О. В. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 228 с.